

# Okul Coğrafyasında " Topophilia"

## Sezgi Durgun

Marmara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü (İngilizce), İstanbul  
sezgi.durgun@marmara.edu.tr

### Giriş

1990'lerden itibaren sosyal bilimlerde "mekâna dönüş" süreci yaşanıyor. Coğrafya başta olmak üzere siyaset bilimi, sosyoloji, antropoloji ve felsefe alanlarında mekân kategorisi yeniden tanımlanıyor ve sorgulanıyor. Bu süreci hazırlayan birçok faktör sayılabilir: Modernitenin sorgulanması, disiplinler arası alışverişin çoğalması ve mevcut ikiliklerin (yerel-küresel, atomik-total, teori-pratik, özne-nesne, objektif-subjektif) ötesine geçilmesi. Bu süreci hazırlayan önemli adımlardan birinin 1970'lerde Beşeri Coğrafya'daki hümanist akım tarafından atıldığını söyleyebiliriz. Bu yazının da temel kavramsal çerçevesini oluşturan *Topophilia* kavramı da hümanist akımın temsilcilerinden Çinli coğrafyacı Yi Fu Tuan tarafından (1974) yapılandırılmıştır. *Topophilia* insanın yer ve mekân ile kurduğu hissi bağlar anlamında mekânın aynı zamanda bir anlam dünyası taşıdığına vurgu yapmıştır.

Bu anlayışa göre şunu iddia edebiliriz: Mekân bir ilişkidir. Kadim Yunan felsefesinden gelen *Topos* kavramı Yi Fu Tuan tarafından insan-mekân ilişkisinden doğan değerler/anlamlar/hisler dizgesinin taşıyıcısı olarak kullanılmıştır. *Philia* ise Aristoteles'in de *Politika* adlı eserinde belirttiği üzere insanın kendi gerçekleştirme alanındaki en önemli araçlardan biridir. Kent devletinde (*Polis*) vatandaş olmak siyasal/ kamusal alanda aktif bir varoluş gerektirir. İnsan bu bakımdan doğası gereği bir "zoon politikon"dur, yani siyasal bir hayvandır. Ortak mekândaki ilişkilerin yasalarla düzenlenmesine katkıda bulunarak diğer vatandaşlarla da bir bağ içine girer. Yi Fu Tuan'ın da dikkatimizi çektiği üzere *yer sevgisi* bu anlamda üzerinde yaşadığımız coğrafya ile kurduğumuz ilgi, farkındalık, kimlik, sevgi, aidiyet, sorumluluk, içeren, psikolojik bir bağlıdır.

2000'lerde küresel iletişim ve ulaşım ağlarındaki devrimsel dönüşümlerle üzerinde yaşadığımız alana dair algımız genişledi, sınırlarımız, aidiyetlerimiz ve farkındalığımız dönüştü. Dolayısıyla ulus devlet sınırlarının giderek daha problematik bir ilişki olarak ele alınması söz konusu oldu. Bu bağlamda post kolonyal literatüre damgasını vuran ünlü sosyolog Spivak<sup>1</sup>, sermayenin "üstten küreselleşme" söylemine alternatif olarak bir "alttan küreselleşme"den söz etmektedir. Spivak, yerkürenin yeni "sınırsızlık" halini yorumlamak için gezegenlilik (*planetaryity*)<sup>2</sup> kavramını kullanmaktadır. Spivak'ın altını çizdiği bu gezegenlilik hali, küreselleşmenin kurduğu parça-bütün (yerel-küresel, atomik-total) ilişkisinin tersine, holistik yani bütünsel bir kavrayışa işaret ediyor. "Sınırsızlaşma hali" bu bakımdan "hem alttan (halk hareketleri, kent işgalleri ve kolektif taleplerin artması) hem de üstten (ulus-üstü siyasi yapılar, şirketler-arası ilişkiler) üretilen bir dünya hali" olarak tasvir edilebilir.

Özetle, kent devletlerinden "gezegenli bilincine doğru giden süreçte mekân algısı siyasal ve toplumsal alanda önemli dönüşümler geçirirken Uzun süre siyasal aidiyeti belirleyen *sınırlar*, *ulus devlet* ve *vatan* algısı da dönüşmekte. Bu çalışmada yukarıda belirttiğimiz dönüşümleri izlemek amacıyla, *Topophilia* kavramını kullanarak özellikle okul coğrafyasına ve vatan sevgisi söylemine bakmaya çalışacağım.

<sup>1</sup> Spivak, American Coğrafyacılar Derneği'nin (AAG) Newyork'ta düzenlediği (Şubat 2012) konferansın açılış konuşması.

<sup>2</sup> Küreselleşmeye alternatif oluşturulan literatürde göze çarpan *Planetaryity* kavramını (Spivak 2003) bu yazıda "gezegenlilik" olarak kullanmayı tercih ediyorum.

Araştırmayı yönlendiren soruları kısaca şöyle sayabilirim: 1930'lardan 2000'lere yer sevgisi ve vatan sevgisi genç kuşaklara hangi öğeler üzerinden aktarıldı? Ulus devletin "mekân okumasında yurt sevgisi, kimlik ve coğrafi aidiyet hangi öğeler üzerinden kurgulandı? Kuruluş döneminde bugüne mekân ve coğrafya algısında ne değişiklikler oldu?" "Topophilia" insan ve mekân arasındaki arkaik bağları ve duyguları tarif eden bir kavram olarak okul coğrafyasını analiz ederken nasıl kullanılabilir?

Bu sorularla ilerleyecek olan çalışmamız, 1930'lardaki ulus devletin coğrafi anlatısındaki temel temalara bakacak ve 2005 yılındaki eğitim reformundan sonra coğrafya kitaplarında Türkiye, dünya ve bölge coğrafyasıyla ilgili anlatılarda nelerin, ne kadar değiştiğine odaklanacak. Bunu yaparken 2005 sonrası okul kitaplarına yansıyan söylemin inşâ dönemindeki söyleme kıyasla kendini nasıl farklılaştırdığı, hangi temalara vurgu yaptığını irdelemeye çalışacak.

### **Kuruluş Döneminde Ulusçuluk ve Okul Coğrafyası**

19. yüzyılda Avrupa'da coğrafya, ulus inşâsı için en az tarih kadar görev yüklenmiştir. Ulusçuluk ve coğrafyayı buluşturan söylemin önemli özellikleri: 1) organisist bir dil kullanılması, sıkça "botanik" terminolojisini kullanması (ata yurduna/ anavatanına kök salma, köken anlatısı) 2) coğrafi konumun (jeopolitik) "istisna" oluşu, yegâneliği, yurdun "seçilmiş kişilere" özel bir mekân olarak bahşedilmiş olması' söylemidir. Her iki söylemde de millet ve yurt arasındaki ilişkiye bir siyasi müdahale söz konusudur. Ulus devlet, arkaik bir toplumsal hissiyatı yani *Topophilia*'yı kendi elleriyle yeniden biçimlendirmeye başlamıştır.

Okul söyleminin de parçası olduğu resmi söylem, vatandaşlara vatani nasıl sevecekleri anlatmakta, *Topophilia* ulus devlet filtresinden geçerek yayılmaktadır. Kimi ulus devlet modellerinde bu süreçte toprak ve kan bağı normalleştirilmekte, doğal kabul edilmektedir, kimilerinde ise mevcut sınırlar kutsanarak toprak yüceleştirilmektedir. Ne biçimde olursa olsun özellikle okul coğrafyasında ortaya çıkan söylemin de gelecek kuşakların kimlik hissiyatını ve imgelemine besleyen bir etkisi olduğu yadsınamaz.<sup>3</sup> Okul coğrafyası ve Türkiye'deki coğrafi ekolün de beslendiği kaynaklardan biri olan Fransa'da, 19. yüzyılın sonunda coğrafi bilginin popülerlik kazandığını ve okullarda coğrafyanın zorunlu ders olarak okutulduğunu görürüz. Fransa'daki okul coğrafyası konusundaki araştırmalarıyla tanınan Yves Lacoste'a göre okul coğrafyası, bir "manzara coğrafyası" izlenimi verse de aslında gelecek nesillerin hafızalarına ulusal kimliği işleyen bir egemenlik aracıdır.

Okul söylemi, ulus-devlet ideolojisinin egemenliğindedir, bu nedenle uzamsal bir gerçekliğin neden sonuç ilişkisi içinde nasıl algılanacağını öğretmek yerine, belirli kalıpları aktarır. Burada esas amaç, kolektif bilinçte yer alması istenen iç-dış ayırımı ve "vatan tasviridir". Okul kitaplarında mekânın "tehdit altında kutsal bir toprak imgesi" ile temsil edilmesi Etienne Copeaux'un<sup>4</sup> da belirttiği gibi "ulusal uyanıklığı ayakta tutmak içindir. İster gerçek ister hayali olsun tehdit, ulusal birliği sağlamlaştırmaya ve ayakta tutucu bir niteliğe sahiptir; çünkü ulusçu söylemde düşmandan söz etmek zihinsel seferberlik yaratır.

Cumhuriyet Türkiye'sinin önüne koyduğu en önemli ödevlerden biri fiziki coğrafi "bilgi"yi, ulus kimlik anlatısına ve coğrafi aidiyeti "yer sevgisine" (*Topophilia*) tercüme etmektir. Böylelikle bir yandan devlet gücünü coğrafi hâkimiyet üzerinden ifade edecek bir yandan da ve vatandaşların zihninde ortak bir mekân (vatan) algısı oluşturacaktı. Türkiye'deki coğrafya ekolü bu bakımdan Mekânı "vatanlaştırmak" için mevcut Batılı coğrafi ekollerden faydalanarak kendisine bir meşruiyet ve kimlik alanı üretmeye çalıştı. Bu alanlardan en önemlisi ideolojinin yeniden üretildiği "eğitim ve öğretim" sahasıydı. Okul coğrafyası vatan veya yurt bilgisini yurt sevgisine dönüştüren bir araçsallık taşımaktaydı.

<sup>3</sup> Liisa Malkki, "National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity among Scholars and Refugees." *Cultural Anthropology*, Vol. 7, No. 1, 1992, ss. 24-44

<sup>4</sup> Etienne Copeaux, *Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine*, çev. Ali Berktaş, İstanbul: İletişim yay., 2006,

Bu çerçevede 1930'lardan 1950'lere dek özellikle Alman ve Fransız coğrafi ekollerinin pragmatik okunması vesilesiyle Türkiye'de bir "coğrafi kimlik anlatısı" kurulmuştur. (Durgun 2011, Özgen 2011, Tümertekin 2001). Alman modelinde (*Heimat*) ve Fransız modelinde (*Patrié*) *Topos* ve coğrafi kimlik, farklı mekân tasavvurlarına dayanır. Almanca'daki *Heimat* çok parçalı ve merkezi olmayan bir siyaset geleneğinin ürünüdür. F. Ratzel ve K. Hausofer bu kimlik inşasında önemli coğrafi tezler ortaya koymuşlardır. Alman modeli uyarınca sınır kavramı geçici bir çizgiden ibarettir, bu nedenle de vatan anlatısı yayılmacıdır ve vatan sevgisi etnisite merkezlidir. Ünlü Fransız coğrafyacıların, Michelet ve V. De La Blache'ın tezleriyle desteklenen Fransız modelinde ise *Patrié* ise merkezietçi bir anlayış ifade etmektedir. Fransız modelinde ana tema, vatan sevgisi mevcut sınırlar içindeki beşeri coğrafyayı yüceltmeye odaklanır. Siyasi olarak bu modelin özünde beşeri coğrafyayı bölgeler halinde merkezi kimliğe eklemek üst kimliği homojenleştirmek yatar. *Heimat*'in *Patrié*'dan farkı, ülke topraklarına değil de insan varlığına yani milletin/ulusun birlik hissine ve ortak kökene işaret etmesidir.<sup>5</sup> *Heimat* toprak, hâkimiyet alanı ya da teritoryal bir boyuta işaret etmek yerine dünyanın çeşitli yerlerindeki etnik Almanları bir arada tutan bir coğrafi kimlik ideolojisine denk gelmektedir.

Türkiye Cumhuriyet inşa dönemi okul kitaplarında Faik Sabri, Ali Macit Arda ve Hamid Sadi Selen'den oluşan ilk nesil coğrafyacılar içinde Faik Sabri Duran'ın fiziki ve beşeri coğrafya dengesini kurmaya çalıştığı görülür. Ayrıca Ali Macit'in -V.de La Blache ve J Brunhes'in etkisiyle- beşeri-iktisadi coğrafyaya ağırlık verdiğini, Hamid Sadi Selen'in ise fiziki coğrafyaya yoğunlaşarak ve tarihselci F. Ratzel ekolü çerçevesinden baktığı görülmektedir.<sup>6</sup> İkinci nesil coğrafyacıardan Besim Darkot ve C. Arif Alagöz'ün Fransız ekolün etkisinde olduğunu görürüz. Daha çok yükseköğrenime dönük yayın yapan coğrafyacıardan İ. Hakkı Akyol ve Reşat İzbirak Alman ekolünün fiziki coğrafya esaslarına bağlı kalmışlardır. Kemalist ulusçuluk bu evrede Fransız modelindeki "patrié" anlayışını öne çıkarmış, Türk soyunun tek çatı altında birleşmesi Turan projesini tamamen marjinalleştirerek, Anadolu merkezli milli bir devlet kurma gayreti içine girmiştir. Hatta Anadolu, Türkleri *millet* yapan bir mekân olarak görülmüştür diyebiliriz. Anadolu en eski medeniyetlere yurtluk yapması ile bu çerçevede kutsanmıştır. Bu noktada inşa dönemindeki ulusçuluğun coğrafya ve pozitivizm ile kurduğu araçsal ilişki önem kazanır, çünkü 1930'ların devlet öğretisinde önemli yer tutan Türk tarih tezi ve anavatan anlatısı bilimsel meşruiyet arayışını pozitivist verilere dayandırılmak istemiştir. "Tarih pozitivizmden nasibini en az alan disiplinlerden biri" olduğu için bu dönemde zaten oldukça geç kurumlaşmış coğrafya disiplininin önemi daha da artmıştır.<sup>7</sup> "Ulus inşası" süreci, *anavatan* ve *ülke* arasındaki fiziksel bağları "Türk Tarih Tezi" ile kurmaya çalışmış, bu tezi coğrafi bulgularla (kuraklık, iklim değişikliği gibi) desteklemeye çalışmıştır.

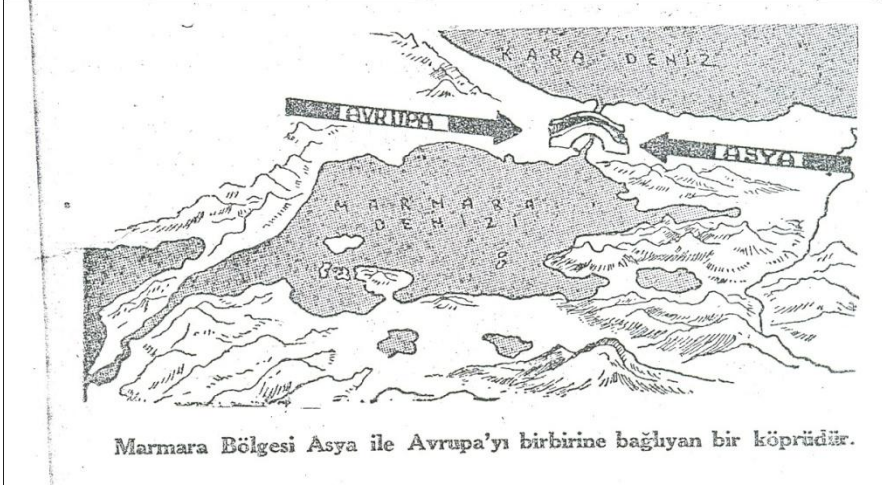
Cumhuriyetin kuruluşundan 1940'lara dek, coğrafya eğitimin temel epistemolojisini defansif bir ulusçuluk söylemi, kahramanlık anlatılarıyla detaylanan "vatan sevgisi" yüklemesi ve "Batı'ya rağmen Batı" merkezli bir bakış açısı (Alman ve Fransız ekollerinden yapılan serbest çeviriler) oluşturmuştur. 1940'lara dek coğrafya, tarih ve Türk Tarih Tezi'nin gölgesinde kalarak tarih tezlerinin ileri sürdüğü *Asyatik Kimlik* üzerinden tanımlanan ama yine de *Batı Medeniyet Dairesi*'ne dahil olma vurgusuyla ilerlemiştir. Bir bakıma Topophilia etnik kökenin Batılı ölçütlerde tanımlanmasıyla "medeniyet kavramı ile buluşturulmuştur.

<sup>5</sup> Sezgi Durgun, "Yer Bilgisi'nden Ulusal Coğrafya'ya", *Mekân, Kimlik, Güç ve Dış Politika*, İstanbulL: Yalın yay.2012

<sup>6</sup>Sırrı Erinç, *Elli Yılda Coğrafya*, Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü yay.II, 1973, s.12

<sup>7</sup> Hande Özkan, "Türkiye'de tek Parti Dönemi Coğrafya ve Mekân Anlayışları", 2002, *Toplum ve Bilim* 94, Güz, İstanbul: Birikim yay, s.154

Özetle, 1950'lere dek okul coğrafyasında normatif bir Türk kimliği ve Türkiye konumlandırması söz konusudur.<sup>8</sup> 1940'lardan itibaren 1950'lere doğru ekonomik coğrafya, jeopolitik ve kalkınma söylemine dair siyasi duruşların bulunduğu uzanan en önemli jeopolitik metafor "köprü"dür. Bu metafor okul coğrafyasında 1930'lardan itibaren sıkça karşımıza çıkmaktadır. Şekil 1.1'de bu konuda bir okul kitabından alıntılanmış bir görsel malzeme bulacaksınız; bu grafikte dikkat çeken köprü'nün bizzat el çizimi ile Asya ve Avrupa arasında çizilmiş olduğu ve neredeyse metafor olmaktan çıkıp kartografik bir gerçeklik olarak inşa edildiğini göreceksiniz:



Marmara Bölgesi Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan bir köprüdür.

Şekil 30.1 M. Arkin & O. Yalçın; Yeni Coğrafya , sınıf 4, Bir Yayınevi, İstanbul 1948

### 2005 Müfredatı: Öğretim Programı

2005 yılındaki genel eğitim reformu çerçevesinde, coğrafya programı değişmiş ve "Coğrafya Öğretim Programı-2005" başlığı ile yayınlanmıştır.<sup>9</sup> Yenilenen Coğrafya Öğretim Programı'nda değişimin ana yapısını, Vygotsky'nin (1978) sosyal inşa başta olmak üzere eleştirel düşünme, kültürel yaklaşım, probleme dayalı öğrenme, araştırmaya dayalı öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, öğrenme stilleri, yaratıcı düşünme, proje temelli öğrenme modelleri esas alınmaya gayret edilmiştir.<sup>10</sup> 2005 yılındaki reformun müfredat kısmı incelendiğinde uluslararası standartları gösteren IGU bildirgesi üzerinden yaklaşıldığı görülmektedir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanları eskiye nazaran daha çok çeşitlilik göstermektedir. Coğrafya doğa unsurlarının konu edildiği "Doğal Sistemler", beşerî unsurların irdelendiği "Beşerî Sistemler" olarak ikiye ayrılmış, yaşanan mikro-alandan başlanarak ülke "Mekânsal Sentez: Türkiye" olarak konu edilmiştir. Dünyayı anlama ve algılamaya yönelik olarak bölge analizlerinin yapıldığı "Küresel Ortam Bölgeler ve Ülkeler" de bu çeşitliliğe bir örnek oluşturur. Enerji kaynaklarının kullanımında çevre sorunlarına, planlamadan çevresel değişime kadar geniş bir bakış açısı ile çevrenin yerelden dünya ölçeğine incelendiği "Çevre ve Toplum" da ayrıca konu edilmiştir. Bu temalar ve başlıklar devlet söyleminde vatan anlatısına dair yeni yaklaşımlar içermektedir. Örneğin 12.

<sup>8</sup> Sezgi Durgun, *Memalik-i Şahane'den Vatan'a*, İstanbul, İletişim yay, s.284-295.

<sup>9</sup> Halil İbrahim Taş, *Coğrafya Eğitimi*, Aktif Yayınevi Ders kitapları, 2007, s. 27.

<sup>10</sup> Süleyman İncekara, "Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Uluslararası, Eğilimler Ve Türkiye Örneği", *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı:16, Temmuz – 2007, İstanbul.

sınıf 6.ünitede yer alan Turizm Bölgeleri ve sembolize eden mekânlar” ele alınmıştır. Bu bölümde ülke “uygarlık beşiği” olarak tanımlanmakta ve Anadolu’nun “Müze Ülke” olarak ele alınmaktadır. Turizm ve tanıtım bakımından Osmanlı ve Bizans hükümdarların yaptırdığı eserlere vurgu yapılması 1930-1950 arası vurgulanmayan Osmanlı mirasının sahiplenildiğini göstermektedir. Ayrıca 1930’ların Türk Tarih Tezinde önemli rol oynayan ve Anadolu’da Türklerin otoktonik varlığı iddiasına (MÖ 5000 yılında dayandırmak için Eti Türkleri’nin referans verilmesi) kaynaklık eden Hitit Uygarlığının, 2005 sonrası okul söyleminde Çorum-Boğazköy’ün kültürel-arkeoloji zenginliği çerçevesinde ele alınarak işlenmesi de dikkate değerdir.

Böylelikle bir bakıma vatan anlatısının kültürel zenginliklerle bir toponimia nesnesi olması söz konusu olmuştur, bu bir açıdan tarihsel olduğu kadar coğrafi mirasın da resmi söylem tarafından kuşatıldığına işaret olabilir, ama aynı zamanda turizm, tanıtım ve pazarlama çerçevesine de uygunluk içinde hazırlanmıştır. Nitekim 12. Sınıf 6. Ünite’de Türkiye’nin 2023 Turizm Stratejisi yer almış ve daha önce Türkiye’nin vizyonunda ifade edilmeyen yeni hedefler (markalaşma, pazarlama, golf turizmi gibi) bu stratejinin önemli parçası olarak aktarılmıştır.

Örnek:

- *Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi,*
- *Ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması;*
- *Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak turistler için bir çekim noktası hâline getirilmesi,*
- *Alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi, termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, eko-turizmi, yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi hedeflenmiştir.*

Bu bağlamda Türkiye’deki farklı tarihsel ve coğrafi kültür katmanlarına yer verirken bunların turistik değerinin yeniden kategorize edilmesi (gelişmişlik kapasitesi, turizm türleri bakımından) söz konusu olmuştur. (İnanç turizmi, eko-turizm vs.)

Jeopolitik konum bakımından Türkiye, kültür zenginliğiyle, ticaret potansiyeliyle bir “ulaşım koridoru” olarak vurgulanmıştır. Ayrıca bu nitelikleriyle “Küresel Aktör” olarak tanımlanmıştır. Bütün bu “küresel aktör, anahtar ülke, koridor, merkez ülke” tanımlarına paralel olarak 1930’lardan beri varolan “köprü” metaforu yine (12. Sınıf, 9. Ünite) kendini göstermektedir:

Örnek:

- *Türkiye, gelecek yüzyılda Hazar ve Orta Asya doğal kaynaklarının batıya ulaşmasında **doğal bir köprü** rolü üstlenecektir.*
- *Dünya doğal enerji kaynaklarının % 70’i Türkiye’nin etrafında kümeleşmiştir. Hazar petrollerinin batıya taşınmasını sağlayan **Bakü - Ceyhan projesi**, petrol nakil güzergâhı bakımından en ve güvenli ortamı sunmaktadır.*
- *Hazar Havzası’nın doğal zenginliklerinin dünya pazarlarına ulaşmasıyla birlikte Kafkasya ve Orta Asya’ya yönelik ticari trafikte meydana gelen artışın gerekli kıldığı Trans-Kafkasya Ulaşım Koridoru’nun hayata geçirilmesi bakımından da Türkiye **anahtar** ülke konumundadır.*

1930’lardan bugüne gelen başka bir tema ise Orta Asya ile kurulan ilişkidir. Geçmişe kıyasla Orta Asya algısı farklı bir hal almıştır. 1930’larda resmi tarih tezi’nin ve bir köken anlatısının konusu olan “Orta Asya” soyut bir kurgu şeklinde dururken, bu kurgu yeni

metinlerde somut bir coğrafi ilişkiye evrilmiştir. Uluslararası ilişkiler, jeopolitik ve ticaret bağlamında Orta Asya ile ilişkiler önem kazanmıştır.

Örnek:

- *Amaç: Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin jeopolitik önemini kavrayabilmek*
- *Konu: Türk Cumhuriyetleri ile olan jeopolitik ilişkilerimiz ve sonuçları*
- *SSCB'nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını kazanan Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin jeopolitik ve geo- stratejik önemi Bu Türk devletleri ile olan ilişkilerimizi yeniden canlandırmak ve ilişkilerimize süreklilik kazandırmak için bugüne kadar yapılan çalışmalar ve bunların Türk dış politikasına etkisi*
- *Türk devletleri ile olan ilişkilerimizi güçlendirmek için gelecekte yapılacak projeler. (12.sınıf 9. Ünite -Proje Çalışması)*

Bilindiği gibi Orta Asya Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmaları, Türk dış politikasına yeni bir boyut eklemiştir. Türkiye'nin; ortak dil, tarih ve kültürel bağlarının bulunduğu bu ülkelerle ilişkileri ve işbirliği birçok alanda ortak yarar temelinde hızla gelişmiştir. Söz konusu siyasal bağlamda okul coğrafyası Orta Asya'yı artık bir kimlik/köken anlatısı olarak değil, ticaret ve geo-stratejik önem çerçevesinde ele almaktadır.

## Sonuç

Bütünsel bir karşılaştırma yapacak olursak 1930'lerden 1950'lere kadar olan okul söyleminde vatan sevgisi ve toponimia, şu öğeler üzerinden anlam ve değer taşıyıcısı olarak tanımlanmıştır: Anadolu Türklüğü, Sınırlar, Asyatik kimlik. Bu bağlamda Batı Medeniyet dairesinde kalan ve İslam öncesi Türklük aidiyetini öne çıkaran, Osmanlı mirasını parantez içine alan bir vatan anlatısı dikkat çekmektedir. Jeopolitik olarak da Türkiye Batı ve Doğu arasında köprü olarak canlandırılmıştır. Ayrıca inşa döneminde vatandaş, düşmana karşı savunmacı, misyon sahibi özne olarak kurgulanmıştır. 2000'lerde ise Anadolu sadece etnik bir homojenlik içinde değil *Mekânsal Bir Sentez*, olarak tanımlanmıştır, «Bölge» Coğrafyası gündeme getirilerek kültürel farklılıkların zenginliğine vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte *Din, Turizm Coğrafyası, Markalaşma ve Tanıtım* ön plana çıkmış, Orta Asya ve Avrasya'ya yönelik bir enerji politikası tanımlanmıştır. Jeopolitik konum bakımından ise köprü metaforunun yanında ticaret ve enerji politikası itibariyle vatan anlatısına “koridor ülke”, “merkez ülke”, “anahtar ülke” gibi yeni metaforlar eklenmiştir.

## Kaynaklar

- Birinci Coğrafya Kongresi: Raporlar Müzakereler Kararlar, 6-21 Haziran (1941),Coğrafya Kongresi, Açış Nutku, T.C. Maarif Vekilliği, Ankara.
- Birinci Türk Tarih Kongresi: Konferanslar-Müzakere Zabıtları,(1932) Maarif Vekâleti, Ankara
- Copeaux E. (2006) *Türk Tarih Tezinden Türk-İslâm Sentezine*, çev. Ali Berktaş, İletişim yay., İstanbul.
- Durgun S.(2011) *Memalik-i Şahane'den Vatan'a*, İletişim yay.İstanbul
- Durgun, S. 2012 “Yer Bilgisi'nden Ulusal Coğrafya'ya” *Mekan, Kimlik, Güç ve Dış Politika*, İstanbul: Yalın yay.
- Erinç S. (1973) *Elli Yılda Coğrafya* (1973),Ankara: Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü yay.II, , s.12
- Işık, O. (1994) “Değişen Toplum/Mekân Kavrayışları: Mekânın Politikleşmesi. Politikanın Mekânsallaşması”, *Toplum ve Bilim*, Birikim yay., İstanbul.
- İncekara, S. (2007). “Ortaöğretim Coğrafya Eğitiminde Uluslar arası Eğilimler ve Türkiye Örneği”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 16, 109-130, İstanbul..

- Liisa Malkki, "National Geographic: The Rooting of Peoples and the Territorialization of National Identity among Scholars and Refugees." *Cultural Anthropology*, Vol. 7, No. 1, 1992, ss. 24-44.
- MEB. (2005). *Coğrafya Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (9-12.Sınıflar)*, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Neuman, W. L. (2006), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel Ve Nicel Yaklaşımlar*, Cilt 1 (Çeviri: Sedef Özge) Yayınodası Yayıncılık, İstanbul.
- Özey, R. (1998), *Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi*, Öz Eğitim Yayınları, İstanbul.
- Sanders, R; Stoltman, J. P. (2004) "An International Comparison of Geography Teaching: Content and Standards", *Expanding Horizons in a Shrinking World, International Geographical Union, Commission On Geographical Education*, University Of Strathclyde - Faculty of Education, Glasgow.
- Schleicher, Y. (2007) "Sustainable Geography Learning and ICT", *Changing Geographies: Innovative Curricula* (Eds. Catling,S; Taylor, L.), International Geographical Union,Commission on Geographical Education, British Sub-Committee with HERODOT, London Conference, England. Stoltman, J. P.(1997), *The International Charter on Geographical Education: Setting the Curriculum Standard*, Journal of Geography, 96: 1, 32.
- Taş, H. İ. (2005) "Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze İlköğretim II. Kademe ve Liselerde Coğrafya Dersi ve Müfredatının Değişimi", *Doğu Coğrafya Dergisi*, sayı: 14, Konya.
- Tekeli İ. (2010) *Mekansal ve Toplumsal Olanın Bilgibilimi Yazıları*, tarih Vakfı Yurt yay.İstanbul
- Tuan, Yi Fu, ( 1974) *Topophilia: a study of environmental perception, attitudes, and values* Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Wieser, C. (2008). "Action Research and Its Impacts on Student-Centered Geography Teaching- An Approach To Solve The Conflict Of Theory And Practice" , *The Didactics Of Geography And Geography Teaching, Future Prospects in Geography* (Eds: Donert, K., Wall, G.), HERODOT Conference Proceedings, Liverpool Hope University.